CU PRIVIRE LA PREDAREA LINIUȚEI DE UNIRE

DE

G. BELDESCU

Articolul de față urmărește să sistematizeze și să explice regulile de folosire a liniuței de unire, dînd și cîteva îndrumări metodice cu privire la această problemă[1]. Spațiul nu îngăduie o repartizare a materialului după structura programei școlare a fiecărei clase, nici o discuție amănunțită asupra diferitelor metode de predare a liniuței de unire în ore speciale de ortografie sau în cadrul expunerilor teoretice și al exercițiilor necesare însușirii unei scrieri corecte. De aceea, gruparea regulilor și explicațiile referitoare la întrebuințarea și predarea liniuței de unire au, din acest punct de vedere, caracter general. După împrejurări, se vor putea alege norme, explicații sau recomandări metodice care interesează fie orele destinate exclusiv însușirii noii ortografii, fie unele exerciții aplicative la sfîrșit de capitol teoretic.

Explicațiile și recomandările care urmează nu stabilesc norme, ci urmăresc să stîrnească interesul pentru rezolvarea practică a problemelor legate de predarea noilor norme ortografice, arătînd cît de variate pot fi mijloacele pentru a deprinde pe elevi cu scrierea corectă.

Faptul că ne-am oprit asupra liniuței de unire și nu asupra altui amănunt din noile norme ortografice se justifică tot didactic: mai întîi, liniuța de unire provoacă încă unele nedumeriri datorită faptului că, deși, în majoritatea cazurilor, ea a înlocuit apostroful, acesta continuă să fie întrebuințat în anumite situații;

[1] Bazele teoretice ale problemei folosirii liniuței de unire sînt cuprinse în: Mic dicționar ortografic. Ed. Acad. R.P.R., [București] 1954 (§ 141, 155, 176, 177, 178 și 179); Gramatica limbii romîne a Institutului de lingvistică al Academiei R.P.R. [București] 1954 (vol. I: § 15, 139, 163, 167, 170, 172, 174, 204, 255 — Nota —, 277, 278, 282, 331, 341, 342 — Observație —, 358, 364 și 375; vol. al II-lea: § 482); Acad. Iorgu Iordan, Limba romînă contemporană, Ministerul Învățămîntului [București], 1954 (mai ales p. 235—240); articole în revista «Limba romînă» (III, 1, p. 5 urm., ibid., p. 45 urm.; III, 4, pp. 98—99; III, 6, p. 22 urm., ibid., p. 40 urm.).

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

apoi, liniuța de unire obligă la un greu efort de adaptare pe cel care trebuie să înlăture o deprindere formată; în sfîrșit, frecvența întrebuințării liniuței și procentul ridicat de greșeli care se fac în folosirea ei vorbesc îndeajuns despre atenția care trebuie să i se acorde în cursul anului școlar.

§ 1. Prima etapă în predarea liniuței de unire este sistematizarea și dezvoltarea regulilor de întrebuințare a semnului ortografic care ne interesează. În această privință « Micul dicționar ortografic » este explicit și categoric. Totuși, mînuirea lui de către elevii mici este mai grea, iar adaptarea unor reguli generale la spețe restrînse se impune în orele de clasă. Profesorul va trebui să aibă, alături de normele grupate, sistematizate și dezvoltate, material didactic din timp alcătuit. Ca măsură metodică generală și necesară, în unele grupe de clase, va trebui să pornim de la prezentarea în bloc a principalelor reguli de întrebuințare a liniuței de unire și să revenim apoi la analiza fiecărui caz în parte și a situațiilor specifice lui.

Reguli generale pentru întrebuințarea liniuței de unire

§ 2. *A.* Liniuța de unire marchează rostirea împreună a două sau mai multe cuvinte, fie că lipsesc sunete, fie că nu: *i-am scris, să-mi răspundă, aflat-am scrisu-i-am; s-a văzut, v-am cerut, într-o zi, n-o-nțeleg.*

B. Liniuța de unire se folosește la scrierea unor cuvinte compuse: *soră-mea Popești-Leordeni, bună-credință, de-a dreptul.*

C. Liniuța de unire se întrebuințează între numere în locul prepoziției « pînă la »: *Vor veni 20-30 de oameni.*

D. Liniuța de unire marchează despărțirea cuvintelor în silabe: *a-re, ar-tă, a-flă, punc-taj, in-e-gal* [1].

§ 3. *A. Liniuța de unire la cuvintele rostite împreună.*

I. Liniuța de unire leagă, de regulă, următoarele enclitice și proclitice:

1. Formele neaccentuate ale pronumelor personale și reflexive:

a) enclitice:

*Fericească-**l** scriitorii, toată lumea recunoască-**l** . . .* (Scrisoarea întîi);

*O luptă-**te**-nvălită în pletele-**ți** bogate.* (Împărat și proletar);

*O, arată-**mi te** iară-n haina lungă de mătasă* (Scrisoarea a IV-a).

b) proclitice:

*Și se tot duce . . . **S**-a tot dus* (Luceafărul);

*Și inelul scump **i-l** scoate de pe degetul cel mic* (Călin);

*O zi **mi**-era de-ajuns* (Pe lîngă plopii fără soț . . .).

---

[1] Pentru problema despărțirii cuvintelor în silabe vezi « Limba română », nr 4, 1955, p. 51 și urm.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

2. Formele neaccentuate ale indicativului prezent pers. 3 de la verbul «a fi»:

a) enclitice:

*Totu-**i** vis și armonie* (Somnoroase păsărele);

*Toate-**s** vechi și nouă toate* (Glossa).

b) proclitice:

*Fața — căci înțelesul **i**-același la toți dat* (Împărat și proletar);

***S**-așa de obosit!* (Gramatica Acad. R.P.R., I, 260).

3. Auxiliarele la formele inversate ale unor moduri și timpuri compuse: numai enclitice:

*Șapte ani de cînd plecat-**ai*** (Călin);

*Adormi-**vom**, troeni-**va***

*Teiul floarea-**i** peste noi* (Povestea codrului);

*Jelui-m-**aș** și n-am cui . . .*

După cum s-a observat în exemplele de mai sus, liniuța de unire marchează rostirea împreună a anumitor proclitice și enclitice, cu un alt cuvînt. În cele mai multe cazuri, rostirea împreună a produs contopirea într-o singură silabă a sunetelor de la sfîrșitul primului cuvînt cu începutul cuvîntului următor.

II. Liniuța de unire marchează rezolvarea negeneralizată a hiatului dintre două cuvinte oarecare, ros ite împreună.

1. Rezolvarea hiatului care apare între ultimul sunet al primului cuvînt și începutul cuvîntului următor se face prin contragere:

Punctu-acela în mișcare, mult mai slab ca boaba spumii (Scrisoarea I);

El este-al omenirii izvor de mîntuire (R găciunea unui dac);

*Muști **de**-o zi **pe**-o lume mică* (Scrisoarea I)

2. Hiatul e rezolvat prin elidare:

*Căci caii lor aleargă alăturea-[ĭ]**n**spumați* (Strigoii);

În coliba împistrită ea să nasc[ă]-un pui de prinț (Călin);

*Stelele-[ĭ]**n** ceruri, stelele-[ĭ]**n** valuri* (Lasă-ți lumea . . .);

***Ș**[i]-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint* (Călin);

***N**[u]-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid* (Scrisoarea III).

§ 4. *B. Liniuța de unire la cuvinte compuse.* Se scriu cu liniuță de unire:

a) Prepoziția compusă «de-a» în unele locuțiuni sau nume de jocuri: *de-a binelea, de-a lungul, de-a baba oarba.*

b) Locuțiunile adverbiale formate din «astă» + substantiv sau «dis-de» + substantiv: *astă-seară, dis-de-dimineață.*

c) Locuțiunile adverbiale formate din două substantive, substantiv cu adverb, două verbe, două adverbe și două interjecții: *calea-valea, cîine-cîinește, vrînd-nevrînd, gata-gata;* și interjecțiile compuse: *lipa-lipa.*

d) Substantivele compuse din verb + substantiv sau substantiv + verb: *tîrîie-brîu, gură-cască.*

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

e) Substantivele compuse, în care părțile componente își păstrează individualitatea morfologică: *bună-credință* (a bunei-credințe), *floarea soarelui* etc.

f) Adjectivele compuse: *roșu-portocaliu, sus-numit.*

g) Numele de locuri compuse din două substantive proprii în cazul nominativ: *Popești-Leordeni.*

h) Termenii tehnici compuși din cuvinte care există independent în limba noastră: *vagon-cisternă, mașină-unealtă.*

Probleme metodice generale în predarea liniuței de unire

§ 5. Folosirea corectă a liniuței de unire este condiționată de cunoașterea structurii gramaticale a limbii. Aceasta înseamnă, întîi, că predarea liniuței de unire în ore speciale de ortografie trebuie să pornească de la cunoștințele de gramatică ale elevilor, pe care profesorul va avea grijă să le reîmprospăteze prin procedee de recapitulare și sinteză; apoi, că folosirea liniuței de unire trebuie amintită și explicată în decursul anului școlar la predarea fiecărui capitol de fonetică, vocabular și morfologie, care are vreo legătură cu întrebuințarea ei în scris.

§ 6. În predarea liniuței de unire trebuie să urmăm calea obligatorie, de la înțelegerea teoretică la deprinderi practice. Se cere deci ca elevii să-și însușească în primul rînd explicația gramaticală a cazurilor de întrebuințare a liniuței de unire și abia apoi să devină obiectul exercițiilor aplicative de formare și dezvoltare a noilor deprinderi ortografice. Sîntem obligați să parcurgem ambele etape în succesiunea indicată.

§ 7. Procedeele pentru realizarea înțelegerii teoretice a întrebuințării liniuței de unire variază după ciclul de învățămînt, după vîrsta și accesibilitatea elevilor, după planurile și programele școlare ale claselor. În general, înțelegerea teoretică pornește de pe o treaptă inferioară, pregramaticală, în clasele întîi și a doua elementară, înaintînd spre explicații științifice în clasele următoare. În clasa a șasea, baza teoretică gramaticală este formată. Începînd de la această clasă se poate realiza trecerea de la prezentarea în bloc a regulilor generale de întrebuințare a liniuței de unire, la dezvoltarea analitică a fiecărui caz mare în parte (§ 2—4).

§ 8. Deprinderile de întrebuințare corectă a liniuței de unire trebuie începute din primele clase, prin procedee adecvate nivelului și posibilităților elevilor. Treapta inferioară o constituie procedeele mecanice, de la care se trece apoi spre formarea conștientă de deprinderi. La început se folosesc exercițiile vizual-motrice. Din clasa a șasea elementară se impune trecerea la exerciții cu temă restrînsă pentru fiecare caz particular de întrebuințare a liniuței de unire. Baza formării și dezvoltării deprinderilor ortografice este repetarea perseverentă a formelor de exerciții conștiente. Asemenea exerciții vor trebui să continue de-a lungul întregului an școlar, mult după predarea teoretică a întrebuințării liniuței de unire.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

§ 9. Un instrument important în formarea noilor deprinderi ortografice referitoare la liniuța de unire este sistemul de corectare a greșelilor din caietele elevilor. De aceea, profesorul trebuie să-și creeze un anumit sistem de corectare, pe care să-l practice cu consecvență și des. Sistemul impune un cod convențional de semne, a căror cheie, clară, să o dețină atît profesorul cît și elevul. În cazul liniuței de unire s-ar putea corecta astfel unele greșeli tipice, la clasele mai mici:

pentru **al** *duce* > *a*-[l] *duce* [pe el];

zicea **că i** *bine* > *că*-i *bine* [este];

bun **s-au** *rău* > *sau* [= conjuncție: ori];

ce-l *galben* > *cel* [= articol adjectival];

su-**bli**-*ni*-*a* > *sub* [= prefix] + linia;

§ 10. Pentru a obține o înțelegere cît mai clară a situațiilor de folosire a liniuței de unire și pentru formarea noilor deprinderi ortografice sînt foarte importante: materialul didactic, pregătirea științifică și didactică a lecțiilor, modul și măsura în care controlăm, înregistrăm și urmărim dezvoltarea deprinderilor ortografice la elevii noștri.

Materialul didactic în predarea liniuței de unire

§ 11. Tablourile propuse în § 2—4 ar putea constitui punctul de plecare în confecționarea materialului didactic pentru orele de ortografie cu tema liniuța de unire. Aceste tablouri, transformate în planșe sinoptice, scrise citeț, cu caractere deosebite pentru reguli și exemple, prezentate — dacă se poate — estetic, rămîn cîtva timp expuse în clasă, după predare, urmînd să îmbogățească apoi cabinetul pedagogic al școlii.

În predare, folosirea tablourilor sinoptice variază. Mai ales, explicînd, profesorul reconstituie, pe măsură ce înaintează în prezentarea cazurilor de întrebuințare a liniuței de unire, schema sau tabloul pregătit acasă. Planșa, înfățișînd sinoptic situațiile analizate, reprezintă momentul de sinteză care fixează în minte unitatea etapelor străbătute în lecție. Tabloul se copiază sub supravegherea profesorului. Acasă elevii îl transcriu, înlocuind exemplele folosite în clasă cu altele, căutate în manual sau în lectura în afară de clasă.

§ 12. În clasele elementare sau chiar și în clasele mai mari se pot alcătui liste de fapte tipice, legate de greșelile cele mai frecvente ale clasei. Expuse, asemenea liste pot consolida, prin simpla percepere vizuală repetată, scrierea corectă a unor cazuri dificile. Valoarea instructivă a acestor liste crește atunci cînd elevii înșiși le alcătuiesc, propun exemplele, cer înnoirea listelor ș.a.m.d. Este bine ca listele să fie întocmite pe baza unor teme ortografice, să prezinte adică prin cuprinsul lor un caz specific de întrebuințare a liniuței de unire, la care elevii fac multe greșeli, de exemplu: «Proclitice legate cu liniuță», «Formele

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

inversate ale unor moduri și timpuri compuse » « Omonimele monosilabice » etc. Propunem un model pentru o astfel de listă, a cărei temă o formează « Omonimele monosilabice ».

Fără eliziune

i-a dat	să *ia*
i-au văzut	ei *iau*
să-i spun	părinții *săi*
i-ar cere	cere *iar* și *iar*
spre *a-l* convinge	pe *al* tău
pentru *a-ți* aduna	voi *ați* adunat
pentru *a-i* oferi	tu *ai* oferit
l-a crezut	*la* timp
ce-l oprește	*cel* mai bun
etc	etc.

[Sînt posibile încă: *ce-a, ce-i, că-i, de-s, mi-i, ți-i, vi-i, ne-am* etc.].

Cu eliziune

v-a rugat	te *va* ruga
s-a dus	bunica *sa*
s-au întîlnit	greu *sau* ușor
m-ai chemat	*mai* devreme
c-am să scriu	*cam* tîrziu
etc.	etc.

[Sînt posibile încă: *s-ar, n-ai, c-ar, c-a, n-a, n-or* etc.].

§ 13. Mai complicate, dar tot atît de necesare, sînt listele cu exemple în propoziții sau fraze. Și aici listele trebuie să aibă o temă restrînsă. Exemplele pot fi alcătuite de profesor sau luate din opere literare. Asemenea liste se folosesc, în primul rînd, cînd urmărim însușirea teoretică a regulilor ortografice referitoare la semnul care ne interesează. Experiența arată că nici o regulă ortografică nu se reține sau nu devine operantă în deprinderile elevilor, dacă nu este însoțită de însușirea unui fapt tipic de limbă care o ilustrează. Apoi, cu cît exemplul este mai simplu și mai grăitor, cu atît sprijină mai puternic însușirea regulei predate. Listele de exemple se pot folosi mai tîrziu și ca material pentru exercițiile aplicative (v. mai jos § 37.)

Propunem un început de listă cu exemple pe baza aceleiași teme « Omonimele monosilabice ».

i-au *iau*
Ieri *i-au* ajutat cei mari; astăzi *iau* cei mari exemplu de la ei.
a-ți *ați*
Tu ai avut răbdare pentru *a-ți* gîndi lucrarea; voi însă *ați* scris grăbit.
l-a *la*
Adunarea detașamentului *l-a* convins că trebuie să depună același efort *la* toate obiectele.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

mi-i *mii*
Mi-i gîndul plin de suferințele a *mii* și *mii* de oameni.
i-ar *iar*
Lui *i-ar* trebui sprijinul colectivului, *iar* voi, din comoditate, îl izolați.
c-am *cam*
E drept *c-am* greșit, dar și voi ați *cam* exagerat.
v-a *va*
V-a ajutat și vă *va* mai ajuta.
s-au *sau*
S-au strîns toate detașamentele *sau* mai așteptăm?
m-ai *mai*
M-ai criticat și nu voi *mai* greși.
etc. etc.

§ 14. Problema cea mai dificilă pentru profesori va fi găsirea textelor de aplicare a regulilor ortografice predate. Un text de dimensiuni potrivite unui exercițiu, extras dintr-o operă literară, rareori cuprinde suficiente fapte legate de regula pe care o aplicăm. Va fi deci greu să găsim un material gata alcătuit pentru fiecare din temele exercițiilor noastre.

În ajutorul profesorului ar putea veni Ministerul Învățămîntului, dacă într-o viitoare ediție a «Culegerilor de exerciții gramaticale» ar încorpora și texte în vederea dezvoltării deprinderilor ortografice. Textele din actualele culegeri urmăresc aproape numai consolidarea cunoștințelor teoretice. Poate că în condițiile introducerii noii ortografii în școli ar fi necesară o «Culegere de exerciții de ortografie». În orice caz, texte cu destinație exclusiv ortografică, repartizate pe capitole de gramatică, pe semne și reguli ortografice, sînt foarte necesare în practica didactică.

În vederea unui exercițiu cu temă restrînsă, dacă nu se pot găsi texte corespunzătoare, rămîne ca profesorul însuși să alcătuiască textul de care are nevoie. Propunem aici un text pentru clasele mijlocii, cu tema «Omonimele monosilabice»:

Constanța, în 27 octombrie 1955

Dragă Ionel,

Tata e mîhnit. Aseară Puiu *i-a* promis să *ia* cartea în serios. Tata *l-a* ascultat pe gînduri, apoi *s-a* apropiat de mine și *m-a* rugat *să-i* ajut lui Puiu *la* pregătirea lecțiilor, că ai *săi* sîntem amîndoi.

— *l-ar* prinde bine sprijinul tău, *iar* tu te-ai înălța în ochii lui. *Ați* crescut împreună. E așa de greu *a-ți* cheltui o oră din zi pentru fratele tău?

Și *v-a* dat pe voi de exemplu! Eu, *cel* mare, am roșit. «*Ce-l* doare pe el?» s-o fi gîndit tata. De bună seamă că și mama *va* fi gîndit la fel...

Mi-e rușine, Ionel. *M-ai* sfătuit și tu, însă nu te-am ascultat. Dar iată, astăzi m-am hotărît să-l ajut pe Puiu pe pătrarul *al* doilea, oricît timp mi-ar trebui pentru aceasta. Și-mi voi ține cuvîntul! Știu că *a-l* îndruma e un frate mai mic este o datorie.

Mai scrie-mi. Te îmbrățișează,

Andrei.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

§ 15. Datorită faptului că în acest an școlar elevii vor trebui să se deprindă cu noua ortografie, credem că n-ar fi rău ca fiecare elev să aibă un caiet în care să treacă, treptat, reguli ortografice, scheme, tablouri sinoptice, exemplificate individual. Nu trebuie să considerăm că noua ortografie poate fi însușită în cele cîteva ore repartizate în mod special în programele școlare din acest an. Profesorul va fi nevoit să revină mereu, de-a lungul întregului an, atît asupra însușirii teoretice a regulilor, cît și asupra formării noilor deprinderi. Trimiterile în urmă, inerente situației excepționale, vor găsi în caietelul cu reguli, scheme etc. un sprijin sigur, prompt și eficace.

Înțelegerea teoretică a cazurilor de întrebuințare a liniuței de unire

§ 16. *A.* În clasele I — IV elementare înțelegerea teoretică a întrebuințării liniuței de unire are, în general, aspect pregramatical. Lucrul acesta duce la următoarele consecințe: *a)* nu se predau în aceste clase toate cazurile de întrebuințare a liniuței de unire; *b)* înțelegerea teoretică are caracter general și se realizează mai mult logic. Totuși, însușirea unor reguli elementare de întrebuințare a liniuței de unire trebuie să fie realizată și la elevii din clasele I — a IV-a.

§ 17. Înțelegerea teoretică are forme pur pregramaticale în clasele I — a II-a. Ea se poate realiza practic prin cîteva procedee simple.

a) Pentru întrebuințarea liniuței de unire la cuvintele rostite împreună se va recurge la analizarea logică și fonetică a grupului de cuvinte legate prin liniuță. În modul acesta elevii vor constata mai întîi individualitatea cuvintelor legate, apoi faptul că unele cuvinte astfel legate sînt întregi, că altora le lipsește un sunet. Elevii vor înțelege că liniuța de unire este semnul care ne arată că două cuvinte se rostesc împreună.

Analiza trebuie să se bazeze pe exemple ușoare luate numai din textele manualelor destinate acestor clase. Această analiză nu constituie un exercițiu independent, ci un moment dintr-un exercițiu mai întins, copiere sau dictare. Momentul analitic precede exercițiul pentru a preveni greșelile sau îl încheie cînd se verifică rezultatele în colectiv.

b) Pentru despărțirea cuvintelor în silabe analiza fonetică este folosită din primele zile de școală. Dacă reguli ortografice nu se pot da, învățătorul dezvoltă prin auz perceperea clară a sunetelor și a silabelor în cuvintele analizate.

În aceste clase nu se pot da indicații teoretice asupra scrierii unor cuvinte compuse care cer liniuța de unire.

§ 18. În clasele următoare, a III-a și a IV-a, înțelegerea teoretică a întrebuințării liniuței de unire începe să capete aspect gramatical.

a) Analizei logice i se substituie aici, pentru înțelegerea întrebuințării liniuței de unire la cuvintele rostite împreună, analiza ortografică pe baze gramaticale la nivelul clasei. Astfel, grupul *că-s* va fi înțeles nu numai ca două cuvinte rostite împreună și legate în scris prin liniuță, ci și ca grup în care există un anumit

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

cuvînt care se leagă întotdeauna cu liniuță. Apare deci posibilitatea unui început de generalizare.

În aceste clase analiza ortografică poate fi folosită și în afara unor exerciții strict aplicative, la orele de gramatică, unde ar trebui să dubleze permanent analizele gramaticale de consolidare sau verificare.

b) Liniuța de unire la cuvintele compuse și la despărțirea cuvintelor în silabe nu ridică aici probleme noi.

§ 19. *B.* Exceptînd clasa a V-a, unde însușirea gramaticii adevărate abia începe, în clasele următoare înțelegerea teoretică a întrebuințării liniuței de unire are punctul de plecare în cunoștințele gramaticale pe care elevii le-au căpătat în clasele anterioare. Nici unul din cazurile de întrebuințare a liniuței nu dispensează de cunoașterea situației gramaticale care cere semnul ortografic. În aceste clase ordinea indicată în § 1 se impune. După prezentarea în bloc a cazurilor generale (v. § 2), urmează să reluăm fiecare situație în parte, analitic, să o adîncim și să o consolidăm [v. § 3, 4].

Pentru aceasta, va fi nevoie: *a)* să recapitulăm cunoștințele gramaticale legate de întrebuințarea liniuței de unire (formele neaccentuate ale pronumelor personale și reflexive, ale verbului « a fi » la indicativ prezent, timpuri și moduri compuse care au forme inversate, cuvinte compuse, diftong, hiat etc.); *b)* să dăm noțiunea de « cuvinte rostite împreună » și să determinăm situațiile deosebite în care apar cuvintele rostite împreună; *c)* să determinăm situațiile speciale în care liniuța de unire se întrebuințează la cuvinte compuse; *d)* să justificăm modul cum urmează să despărțim cuvintele în silabe.

În paragrafele următoare ne vom opri numai asupra primului caz de întrebuințare a liniuței de unire, și anume asupra liniuței de unire la cuvintele rostite împreună (§ 3). Celelalte cazuri, mai puțin dificile, sînt legate de un anumit capitol de fonetică, vocabular sau morfologie și nu ridică probleme necunoscute.

Explicarea întrebuințării liniuței de unire la cuvintele rostite împreună

§ 20. Se rostesc împreună și trebuie legate prin liniuță: *a*) encliticele și procliticele care fac corp cu un cuvînt de sprijin; *b*) encliticele între ele (și împreună cu un cuvînt de sprijin) și procliticele între ele (cu sau fără sprijinul unui cuvînt accentuat); *c)* două cuvinte care rezolvă hiatul dintre, respectiv, ultima și prima lor vocală prin contragere sau elidare.

În paragrafele următoare se vor discuta pe rînd: — cazurile *a* și *b* împreună neputînd fi separate, în fapt, la explicarea liniuței de unire; — cazul *c*; — cîteva amănunte privitoare la formele inversate ale verbelor.

§ 21. *Liniuța de unire la enclitice și proclitice.* Encliticele sînt cuvinte neaccentuate care într-un anumit grup sintactic se află după cuvîntul accentuat determinat de ele: *dă-**mi***, dă-***mi-l***, da-***vom***, *frumoasă-**i***.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

Procliticele sînt cuvintele neaccentuate dintr-un anumit grup sintactic, care se află înaintea cuvîntului accentuat determinat de ele: ***vă*** *dau*, ***v-am*** *dat*, ***de*** *dat*, ***să*** *dau*, ***s-i*** *dau*, ***o*** *dată*, ***dintr-o*** *dată*, ***al*** *meu*, ***pe-al*** *meu*.

§ 22. Următoarele enclitice creează norme de întrebuințare a liniuței de unire: *a)* formele neaccentuate ale pronumelui personal și reflexiv: *văzîndu-**mă***, *văzîndu-**şi***, *dă-**mi***, *ia-**ţi***; *b)* formele neaccentuate *i* și *s* ale verbului «a fi»: *întinsă-**i***, *curate-**s***; *c)* auxiliarele la formele inversate ale unor moduri și timpuri compuse: *dat-**am***, *da-**voi***, *dare-**aş***.

Întrebuințarea liniuței de unire la encliticele enumerate este necondiționată: encliticele în cauză se leagă întotdeauna de cuvîntul cu care formează un grup sintactic, indiferent dacă-și păstrează sau nu valoarea silabică: *adunîndu-**se***, *aduna-**vom***, *adunat-**am***, *fruntea-**mi***, *mare-**i***. Două sau trei enclitice se leagă între ele și toate de cuvîntul determinat, fie că, împreună formează silabă, fie că își păstrează fiecare valoarea silabică: *spune-**le-o***, *pare-**mi-se***, *spusu-**mi-s-a***.

§ 23. Următoarele proclitice creează norme de întrebuințare a liniuței de unire: *a)* formele neaccentuate ale pronumelui personal și reflexiv: ***i-am*** *dat*, ***s-a*** *dat*; *să-**i** dau*, *nu-**l** dau*; *b)* formele neaccentuate *i* și *s* ale verbului «a fi»: ***i-aşa*** *de obosit*, ***s-aşa*** *de obosit*.

Întrebuințarea liniuței de unire la procliticele enumerate este condiționată: de regulă, procliticele acestea se leagă cu liniuță de unire numai cînd fac silabă cu alt proclitic, obișnuit un monosilabic: ***ţi-am*** *spus*, ***v-aş*** *spune*, *să-**i** spun* (față de: *îți* voi spune, să *vă* spun, cînd procliticul își păstrează valoarea silabică și nu se mai leagă). Dacă se leagă între ele, unul din proclitice își păstrează, evident, valoarea silabică: ***ţi-l*** *dau*, ***ni-s*** *buni* (față de: *ți le* dau, *ne* sînt buni, cînd ambele proclitice au valoare silabică și nu se mai leagă). Numai acuzativul feminin ***o*** nu-și pierde niciodată valoarea silabică, dar și acesta nu se leagă cu liniuță, ca proclitic, decît atunci cînd formează silabă: *s-**o** dau*, *n-**o** dau* (față de: să *o* dau, cînd nu se formează silabă și cînd, deci, *o* nu se mai leagă).

Cuvintele cu care procliticele în discuție fac silabă (sau formează silabă în cazul lui *o*) sînt de obicei: *a)* auxiliarele perfectului-compus și ale optativului: ***m-am*** *dus*, ***le-aş*** *duce*, ***v-aţi*** *fi dus*; *b)* un pronume personal sau reflexiv: *mi-**l** dă*, *şi-**l** repară*, *ţi-**s** buni*; *c)* forma neaccentuată *e* de la «a fi»: mi-*e drag*; *d)* conjuncția *să* ca instrument gramatical al conjunctivului: ***să-mi*** *adun*; *e)* un interogativ relativ: *ce-**l** doare*, *ce-**o** doare*.

§ 24. În concluzie: 1. Formele neaccentuate ale pronumelui personal și reflexiv se leagă cu liniuță ca enclitice necondiționat, adică întotdeauna: *du-**ne***, *cere-**i***, *fruntea-**mi***; ca proclitice se leagă numai cînd fac sau cînd formează silabă cu procliticul de sprijin: ***ne-a*** *scris*, ***i-ar*** *scrie*, ***s-o*** *scrie*. 2. Formele neaccentuate *i* și *s* ale verbului «a fi» se leagă cu liniuță întotdeauna, atît ca enclitice cît și ca proclitice, fiind asilabice în amîndouă situațiile: *bună-**i***, *bune-**s***; *i-atît*, *s-atît*. 3. Auxiliarele se leagă cu liniuță numai ca enclitice, în anumite forme inversate și necondiționate, păstrîndu-și valoarea silabică: *jelui-m-**aş***, *jeluire-**aş***.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

§ 25. *Observații.* 1. În vorbirea familiară și în versuri, procliticele de mai sus pot face silabă cu prima silabă a cuvîntului accentuat, pe care îl determină: *ți-aduci aminte? I-atinge mînile pe piept* (Luceafărul); *S-ajung curînd în cale, s-alătură călări* (Strigoii). Cînd apare eliziunea, își păstrează valoarea silabică (și formează silabă): *I-nchide geana dulce* (Luceafărul); *Ce fruntea-mi de copil o-nseninară* (Trecut-au anii); *Am venit să mi te-nchini* (Scrisoarea III).

2. În vorbirea familiară și în versuri, procliticele pot face silabă și cu alte monosilabice decît cu cele înșirate mai sus. Acestea sînt: *a)* o conjuncție: *Nu știu dac ĭ-i adevărat*; *Atunci el pricepe visul c ĭ-i trimis de la profet* (Scrisoarea III); *Și-s rupte din sudoarea prostitului popor* (Împărat și proletar); *Promiți c-o vei da*; *b)* negația *nu*: *Nu-i ordinea firească ce ei a fi susțin* (Împărat și proletar); *A-nțelege n-o mai pot* (O, rămîi).

3. În vorbirea familiară și în versuri mai apar în situația procliticelor menționate la § 23, urmînd aceleași reguli în privința legării prin liniuță de unire, unele prepoziții sau conjuncții: *cu, în, pe, de* (și conjuncție), *că, și*, precum și negația *nu*. Paralelismul de fapt este real:

a) Fac silabă cu un cuvînt monosilabic neaccentuat: *Lucește c-un amor nespus* (Luceafărul); *Dar nopțile-s de-un farmec sfînt* (Ibidem); *C-ai fost om cum sînt și dînșii* (Scrisoarea I); *E-un « nu știu cum » ș-un « nu știu ce »* (De-or trece anii); *Ca pe-o marmoră de Paros* (Scrisoarea IV); *ca și cînd n-ar fi viața-mi, ca și cînd n-aș fi fost* (Melancolie).

b) Fac silabă cu prima silabă a unui cuvînt accentuat determinat de ele: *cu-aripile-ostenite* (Strigoii); *Și de-aceea cînd mă caut în păretele de-oglinzi* (Călin); *Atinge-ncet arama . . . /De-auzi din ea un vaier* (Melancolie); *Luceas-c-un cer senin / Pe-adîncile ape* (De-oi adormi . . .); *c-ajung-pe mine însumi a nu mă mai cunoaște* (Rugăciunea unui dac); *Ș-acele milioane, ce în grămezi luxoase* (Împărat și proletar); *N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid* (Scrisoarea III).

c) Își păstrează valoarea silabică (și formează silabă) atunci cînd apare eliziunea în cuvîntul accentuat: *Și te uram cu-nverșunare* (Te duci).

d) Se pot lega grupate, împreună cu un alt proclitic, de cuvîntul accentuat: *Răsai c-o-ntreagă lume* (Luceafărul) [ca și *s*-a-ntors, *i*-a-nghițit].

4. Prepozițiile *dintru, întru, printru* se leagă prin liniuță cînd sînt urmate de un cuvînt care începe cu o vocală: *Aș orbi privind într-înșii* (Scrisoarea IV) [evident, dacă se produce eliziunea].

5. Poziția unui asilabic între două cuvinte provoacă uneori ezitări în privința cuvîntului cu care asilabicul face silabă. Dezlegarea ne-o poate da cîteodată contextul; *a)* contextul ne indică dacă asilabicul este enclitic sau proclitic: *Cu mîne zilele-ți* [= tale] *adaogi* (față de: Zilele ți(e) adaogi, unde *ți* este proclitic); *Cînd lumea mi*(e)*-e deschisă* (Scrisoarea III) (față de: *Cînd lumea-mi* [= mea] e deschisă, unde *-mi* este enclitic); *b)* cînd e vorba de un proclitic clar, contextul ne spune care este cuvîntul cu care procliticul face silabă: *Dreptul pe care-l am acordat* (am un drept) și *Dreptul pe care l-am acordat* (acord un drept).

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

Dacă sensul nu variază cînd procliticul clar face silabă cu cuvîntul dinaintea lui sau de după el, cînd deci amîndouă situațiile ar părea posibile, dezlegarea ne-o dă structura construcției:

a) Cînd amîndouă cuvintele sînt neaccentuate, iar procliticul poate face silabă atît cu unul cît și cu celălalt, procliticul se leagă de monosilabicul de după el: *nu i-am scris* [însă *nu-i am* (accentuat)], *ți l-ar da* [însă *ți-l ar* (accentuat)]. Dacă procliticul nu poate face silabă cu monosilabicul de după el, se leagă de cuvîntul neaccentuat, precedent: *nu-i voi scrie, ți-l va da;*

b) cînd al doilea cuvînt este accentuat, iar primul este neaccentuat, procliticul face silabă cu acesta: *nu-mi aduce* [ca și *nu-**mi** cere*], *să-**ți** amintească* [la fel cu *să-**ți** pese*], *pe care-**i** așteptți* [ca și *pe care-**i** vezi*], *dacă-**i** auzi* [ca și *dacă-**i**]auzi*]. Dacă procliticul nu poate face silabă cu cuvîntul neaccentuat precedent, din cauza naturii lui fonetice, atunci ori nu se leagă în nici un fel, ori face sau formează silabă cu cuvîntul accentuat: *nu **mă** așteaptă* > *nu **m**-așteaptă, dacă **vă** aude* > *dacă **v**-aude, să **te** înțeleg* > *să **te**-nțeleg.*

c) între un cuvînt accentuat și un al doilea neaccentuat, procliticul face de regulă silabă cu cuvîntul neaccentuat: *mare **ți**-e răbdarea, bine **mi**-ar sta.* Cînd este simțit fonetic în cuvîntul neaccentuat de după el, procliticul face silabă cu cuvîntul precedent: *mare-**i** e răbdarea.* Dacă însă cuvîntul precedent este chiar cuvîntul determinat, asilabicul este un enclitic: *Mărirea-**i** în taină legată de aceşti* (Împărat și proletar); *Dar zîmbirea-**i** e vicleană* (Pajul Cupidon);

d) între două cuvinte accentuate, e preferabil să întrebuințăm forma silabică a procliticului, nelegată: *copila **îi** ascultă, privirea **îl** arată, bine **îmi** amintesc.* În vorbirea familiară și în versuri, procliticul devine totuși, de obicei, asilabic. În situația aceasta, cuvîntul lui de sprijin este primul cuvînt intonat, dacă contextul nu cere altfel, *privirea-**l** arată* [ca și *Iarna viscolu-**l** ascult* (Freamăt de codru)], *tare-**i** ajuți* [ca și *tare-**i** place*], *bine-**ți** amintești* [ca și *bine-**ți** pare*], *unde-**mi** umbli* [ca și *unde-**mi** scrii*]; însă *copila **i**-ascultă* [față de *copila-**i*** (= lui) *ascultă*]. Formele *i* și *s* ale verbului «a fi», cînd fac silabă cu primul din cele două cuvinte accentuate, sînt enclitice, întrucît împreună alcătuiesc un grup sintactic determinat: *Omenirea-**i** o țigară /Care se preface-**n** scrum* (Chiriţa în provincie), *Lumea-**i** cum este* (Epigonii), *Cine-**i** amicul?.*

Liniuța de unire în cazurile de rezolvare a hiatului dintre două cuvinte

§ 27. Rezolvarea hiatului este obligatorie în cazul unora dintre procliticele și encliticele despre care s-a vorbit în §§ 22 și 23: *a)* prin contragere: *mi-am, ți-ai, mi-i, fruntea-i, spunîndu-i; b)* prin elidare: *v*[ă]*-am, s*[e]*-a.* Elidarea este obișnuită și la propozițiile *dintru, întru, printru* urmate de un cuvînt care începe cu o vocală: *dintr-o, într-un, printr-însul.*

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

În limba familiară și în versuri, rezolvarea hiatului este întinsă în cazurile procliticelor semnalate la § 25 (1, 2, 3). În paragraful acesta și în următoarele două paragrafe considerăm accidentală din punct de vedere grafic sau și fonetic numai rezolvarea hiatului dintre: *a)* două cuvinte purtătoare de accent; *b)* un cuvînt accentuat și altul neaccentuat — acesta din urmă în afara situațiilor de la § 25; *c)* două cuvinte neaccentuate care nu intră în cazurile de la § 25. Rezolvarea accidentală este determinată, fonetic, de cauze prozodice, iar grafic, în frază, de intenția de a transcrie vorbirea orală, caracterizată prin economia de energie expiratorică a vorbitorului.

§ 28. Hiatul poate fi rezolvat prin contragere. Cînd există numai vocale, contragerea creează diftong; cînd există un diftong, contragerea creează triftong. Și într-un caz și în altul, rezultatul este contopirea într-o singură silabă a celor două silabe ale căror vocale au fost contrase. Diftongul sau triftongul creat, deci contopirea celor două silabe, se marchează prin liniuța de unire: *Luna pe cer trece-așa sfîntă și clară* (Sara pe deal); *Raze-a lor șiruri despică* (Ibid.) *Și șopti: « Bine-ai venit! »* (Miron și frumoasa fără corp) *Ea gîndește-acum la mine!* (Ibid.) *Cîte-odată . . . prea arare* (Singurătate), *Vede-un tînăr chiar alături* (Povestea teiului), *Și totu-atîrnă de-un cuvînt* (Ce e amorul), *Vîntu-o foaie veștejită /Mi-a adus mișcînd fereastra* (Foaie veștedă).

Uneori contragerea nu duce decît la un diftong grafic: *Unde-izvorul cel în vrajă /Sună dulce în urechi* (Făt-Frumos din tei), *Ea trezită-atunci tresare* (Ibid.)

§ 29. Hiatul poate fi rezolvat apoi prin elidare. De regulă, elidarea se produce atunci cînd hiatul nu poate fi rezolvat prin contragere. Situațiile cele mai frecvente le oferă cuvintele cu prefixul *în-:*

Trecea cu barba albă — pe fruntea-ntunecată . . . (Împărat și proletar);

De-atunci farmecu-nceteză (Miron și frumoasa fără corp) (este elidat și articolul grafic]

Mircea însuși mînă-n luptă vijelia-ngrozitoare (Scrisoarea III).

În toate aceste exemple prefixul își pierde valoarea silabică la fel ca și prepoziția *în*, proclitică dar legată de cuvîntul precedent, împreună cu care se rostește.[1]

---

[1] Poziția enclitică a lui *-n* este numai formală, întrucît cuvîntul lui de sprijin nu este cuvîntul purtător de accent în grupul sintactic din care face parte *-n* [*Ca să spînzur lira-n cui* (Singurătate); *Îmi ridic privirea-n pod* (Ibid.)], iar caracterul proclitic sau enclitic al unui cuvînt aton se definește nu după poziția acestuia față de cuvîntul de sprijin, ci după poziția lui față de cuvîntul determinat de el și intonat, deci după poziția cuvîntului aton față de cuvîntul împreună cu care formează un grup sintactic evident. În exemplele de mai sus, *-n* este proclitic față de cuvintele intonate *pod* și *cui*, împreună cu care formează două grupuri sintactice, dar se rostește împreună cu cuvîntul precedent, de care se leagă cu liniuță de unire.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

Elidarea este posibilă și în alte situații:

Înșeuat-așteapt[ă]*-afară* (Povestea teiului);
Moartea vindec[ă]*-orice rană* (Foaie veștedă);
Numai vestea blînd[ă]*-a morții* (Ibid.);
Luceasc[ă]*-un cer senin* (De-oi adormi).

Elidarea este mai frecventă la unele proclitice bisilabice și la unele adverbe:

Ca dup[ă]*-a ei cîntare* (Luceafărul);
Dac[ă]*-al ei glas e armonie* (De-or trece ani . . .);
Făr[ă]*-a zice un cuvînt* (Pe aceeași ulicioară . . .);

Ah! E-atît de albă noaptea, parc[ă]*-ar fi căzut zăpadă* (Scrisoarea IV);
Și tot pe lîng[ă]*-acestea cerșesc înc*[ă] *un adaos* (Rugăciunea unui dac).

În toate situațiile de mai sus liniuța de unire marchează contopirea a două silabe într-una singură prin elidare.

Observații.

1. După cum se va fi observat, în afara lui *î-* din prefixul *în*, vocala cea mai frecvent elidată este *ă*.

2. Rezolvarea hiatului dintre două proclitice în afara celor de la §§ 23 și 25, prin elidare, deși posibilă, este totuși rară:

Șuieram l[a]*-a ei chemare* (O rămîi).

3. Cînd apare elidarea accidentală a unui sunet și nu se creează clar contopirea în silabă, ci numai reducerea ultimei silabe a cuvîntului care suportă eliziunea, pierderea vocalei se marchează cu apostrof:

Flori albastre tremur' ude în văzduhul tămîiet (Călin);
Deodat' aud foșnirea unei rochii (Sonete, Afară-i toamnă);
Și de la creștet pîn' în poale /Plutești ca visul de ușor (Atît de fragedă);
O vin' odorul meu nespus (Luceafărul).

§ 30. *Liniuța de unire la formele inversate ale verbelor.* Verbele au forme inversate la perfectul compus, viitorul I și optativul prezent. A inversa înseamnă aici a transforma auxiliarul într-un enclitic silabic legat totdeauna prin liniuță de unire de cuvîntul precedent: *adunat-am, aduna-voi, adunare-aș*. Cînd există pronume intercalat între auxiliarul enclitic și verb, pronumele neaccentuat poate face sau nu silabă cu auxiliarul, participiul păstrează vechiul *-u*, iar infinitivul de la optativul prezent este scurt: *adunatu-ne-am, aduna-ne-vom, aduna-s-ar*.

Pentru înțelegerea individualității fiecărui cuvînt dintr-o formă inversată, spre a nu ajunge la scrieri de felul « aduna-tu-va-ți », este necesar să deprindem pe elevi să refacă mintal ordinea directă a cuvintelor: v-ați *adunat* > *adunatu-v-ați*.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

În concluzie, cazurile tipice și regulile privitoare la întrebuințarea liniuței de unire în formele inversate ale verbelor sînt următoarele:

	Cazuri		
Perf. compus	adunat-am adunatu-i-am adunatu-v-ați	Optativul prezent[1]	adunare-aș aduna-ne-am aduna-s-ar fir-ai
Viitorul I	aduna-voi aduna-ne-vom aduna-vă-vom		

Reguli

1. Auxiliarul devine un enclitic silabic legat întotdeauna prin liniuță de unire de cuvîntul precedent.

2. Formele neaccentuate ale pronumelui personal și reflexiv se intercalează între verb și auxiliarul enclitic.

3. Participiul păstrează vechiul *-u* cînd există pronume intercalat.[2]

4. Optativul prezent leagă auxiliarul enclitic de forma lungă a infinitivului cînd nu există pronume intercalat și de forma scurtă cînd există pronume intercalat.

Formarea și dezvoltarea deprinderilor de întrebuințare corectă a liniuței de unire

A. La clasele I — a IV-a

§ 31. Sarcinile învățătorului în formarea deprinderilor de întrebuințare corectă a liniuței de unire sînt deosebit de grele, și aceasta, mai întîi, pentru că formarea deprinderilor pornește aici de la o bază în general pregramaticală, după cum s-a văzut; apoi, pentru că procedeele sînt ele însele limitate de accesibilitatea elevilor; în sfîrșit, pentru că o deprindere greșită, căpătată în aceste clase, foarte anevoie mai poate fi îndreptată pe trepte superioare de învățămînt.

§ 32. Pentru deprinderile de întrebuințare corectă a liniuței de unire la cuvintele rostite împreună se practică exerciții variate, în primul rînd pe baza văzului, a auzului, și a acțiunilor vizual-motrice.

Analizele logice și fonetice, orale sau pe text, pot duce nu numai la înțelegerea teoretică, ci și la formarea de deprinderi. În primele clase trebuie evitate omonimele monosilabice de tipul *ia* (vb.), *i-a* etc., accentul trebuie pus pe grupări în care cuvintele legate prin liniuță nu dau o formă paralelă cu un cuvînt independent în limbă: *l-am*, *v-ați*, *nu-s* [față de *l-e*, *c-a*, *i-ar* etc.].

---

[1] M. Eminescu inversează și optativul prezent, arhaizant: « *Și fost-ar fi mai bine /Ca nici o dată-n viață să nu te văd pe tine* » (Strigoii).

[2] Acuzativul feminin *o* face excepție « *Alungat-o-ai pe dînsa...* » (Călin).

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

Listele cu exemple sau numai cu fapte simple pot contribui, cînd sînt expuse, la formarea de deprinderi. În același sens văzul contribuie și atunci cînd lucrările elevilor sînt corectate la timp și după un sistem organizat.

Practica didactică recurge mult mai des la calea exercițiilor vizual-motrice, prin copieri. Ar fi necesar însă ca forma de copiere generalizată astăzi, copierea mecanică, să alterneze cu copieri creatoare, pe baza temei ortografice care ne interesează, și să nu fie neglijate celelalte forme de exerciții, mai simple sau mai complicate.

Se pot folosi la aceste clase toate formele de dictări indicate de metodici. Remarcăm însă faptul că dictările, așa cum se practică în general astăzi, nu au o temă ortografică determinată, ci urmăresc deodată totul: semne de punctuație, forme gramaticale legate de ortografie etc. O dictare cu temă generală — sau mai curînd fă ă nici o temă — se poate face atunci cînd consolidăm totul sau verificăm totul. Altfel sîntem ținuți să precizăm restrîns tema ortografică a exercițiului. Chiar la aceste clase putem face dictări cu tema « liniuța de unire la cuvinte rostite împreună », și dictări cu tema « liniuța de unire la cuvinte compuse ».

Nu trebuie neglijată, ca procedeu pentru deprinderile de scriere corectă, analiza gramaticală, cînd aceasta e însoțită de explicarea ortografică a formelor și semnelor din text.

§ 33. Din aceste clase trebuie începută însușirea unor deprinderi elementare de scriere a cuvintelor compuse la care se întrebuințează liniuța de unire. Cazurile vor fi puține, luate din lectura elevilor, din ținutul geografic în care locuiesc, din preocupările vîrstei lor. Astfel, copiii își vor însuși scrierea numelor unor personaje de basm (Statu-palmă-barbă-cot), ale comunelor sau orașelor lor, ale comunelor sau orașelor vecine (în regiunea Ploiești copiii vor scrie *Sărata-Monteoru*, dar *Valea Teancului*, *Glodeanu-Cîrlig*, dar *Glodeanu Sărat* etc.), scrierea unor cuvinte întrebuințate des *(astă-seară)*, scrierea numelor unor jocuri *(de-a baba oarba, de-a v-ați ascunselea)*.

B. *La clasele a V-a —a X-a*

§ 34. În aceste clase formele pentru dezvoltarea deprinderilor de întrebuințare corectă a liniuței de unire se complică atît ca temă, cît și ca întindere. Profesorului îi este necesară dintru început o deosebire graduală a cazurilor tipice de greșeli privind liniuța de unire, spre a găsi apoi formele de exerciții, dozarea și frecvența lor, corespunzătoare fiecărei situații. Aceasta înseamnă că profesorul va trebui să restrîngă temele exercițiilor pînă la situația de fapt care creează dificultăți, apoi să varieze volumul și frecvența exercițiilor după gradul de dificultate al situației de fapt. Nici la aceste clase nu trebuie să disprețuim căile auxiliare, văzul și deprinderile vizual-motrice. Aceasta ne va cere să transcriem în noua ortografie inscripții, lozinci etc., să acordăm atenția cuvenită materialului didactic exponabil, să corectăm organizat lucrările elevilor ș.a.m.d.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

§ 35. Liniuța de unire provoacă în scrisul elevilor, în general, greșelile cele mai frecvente. Procentul cel mai ridicat, atît din cauza dificultăților de fapt cît și din cauza întrebuințării dese, îl dau cuvintele rostite împreună. Situațiile de speță la întrebuințarea liniuței de unire între cuvinte rostite împreună, deosebite după gradul de dificultate pentru scrisul copiilor, par a fi următoarele:

a) Mai ușor de sezisat ar fi cazul cuvintelor care rezolvă întîmplător hiatul [§§ 28 și 29]: *Floare-albastră! Floare-albastră!* . . .; *ziua-ntreagă.*

b) Un procent mai mic de greșeli dă și encliticul care își păstrează valoarea silabică: *văzîndu-**se**, vedea-**vom**, dă-**ne*** [§ 22];

c) Dificultățile se măresc atunci cînd encliticul nu formează singur silabă: *văzîndu-**și**, căutîndu-**l**, lumea-**i**, asupra-**i**, datu-**v**-a* [§ 22],

d) Procliticul, asilabic de regulă (în afară de *o*), urcă în scara procentului de greșeli. Cazul mai comod este acela în care procliticul, provocînd eliziune în cuvîntul intonat, își păstrează valoarea silabică și creează silabă: ***te**-ndeamnă*, ***o**-nțeleg*, ***i**-ntinde* [§ 25 (1)]. Urmează cazul în care procliticul, asilabic, face silabă cu prima silabă a cuvîntului intonat: ***mi**-aduc* aminte, ***i**-aceeași*, ***se**-avîntă*, ***s**-alungă*, ***v**-așteaptă* [§ 25 (1)].

În al treilea rînd vine cazul în care procliticul și cu monosilabicul de sprijin nu dau o formă paralelă, omonimă cu un cuvînt independent: ***i**-am* dat, s-***o*** *dau*, ***o**-au scris*, *să-**ți** scriu*, *n-**o** scriu* [§ 23 și § 25 (2)].

Tot aici trebuie puse procliticele care urmează, în vorbirea familiară și în versuri, regulile de întrebuințare a liniuței de unire la procliticele specifice: ***de**-ndată*, ***de**-atunci*, ***de**-ai mei*, *ca-**n** vis* [§ 25 (3)].

e) Cînd encliticul asilabic creează o formă omonimă cu o formă flexionară a cuvîntului de sprijin, dificultățile devin foarte mari: *închide-**ți** cartea* ! [ți = ta] și *închideți* [voi] cărțile; *pune-**ți** caietele în pupitru* ! [ți = tale] și *puneți* [voi] *caietele*. . . [§ 22].

f) O situație mai grea și foarte frecventă este aceea în care procliticul formează cu monosilabicul de sprijin o silabă care există în limbă independent, ca unitate lexicală, ca instrument gramatical sau ca formă flexionară a unei părți a vorbirii: ***m**-ai convins (dar **mai** așteaptă, căci nu e ușor să te scuturi de o prejudecată)*; ***s**-au urcat în tramvai (**sau** așteaptă altul)*; ***i**-a cerut bani (să-și **ia** o carte)* etc. [§ 23 și § 25 (2)].

g) Se mai poate adăuga, privind mai ales procliticele și encliticele, ceea ce s-a discutat în § 25 (5).

§ 36. Pentru formarea deprinderilor de scriere corectă la aceste clase, tipurile fundamentale de exerciții sînt în general aceleași ca la § 32; aici e vorba de adaptarea lor la condițiile de fapt ale treptelor superioare.

Astfel, folosind copierea, vom propune un text bogat în fapte dificile, vom cere analiza gramaticală a acestora și explicația ortografică a întrebuințării liniuței de unire la situațiile analizate.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

Analizele ortografice pot constitui acum o formă de exercițiu independent. Rostul lor va fi să pună pe elev în situația de a rezolva prompt un caz propus (în analiza orală) sau să formeze conștient deprinderile ortografice în cauză.

Dictările își vor restrînge tema, dar își vor mări volumul și dificultățile. Varietatea tipurilor de dictări practicate menține pe de o parte interesul elevilor, iar pe de alta asigură realizarea scopului propus. Tema ortografică poate fi dublată de o temă gramaticală care pune în valoare regula ortografică pe care o aplicăm.

Vom încerca mai departe o aplicație practică asupra felului cum se pot folosi diferitele forme de exerciții într-un caz specific: omonimele monosilabice.

§ 37. În vederea acestor exerciții va trebui mai întîi să colectăm cazurile frecvente în scris și care dau procentul cel mai ridicat de greșeli, să alcătuim cu ele propoziții sau fraze izolate, apoi să găsim ori să alcătuim un text cu fapte suficiente. Este bine să grupăm acest material în două categorii, după cum apare și în § 12, 13 și 14 unde s-au dat indicații și exemple privind felul cum trebuie pregătit acest material.

Exercițiul introductiv ar putea fi analiza ortografică a unor cazuri din listele cu fapte tipice. Este bine să se facă întîi analiza pe text a unor cazuri [de ce s-a scris așa], apoi analiza orală a altora [cum vom scrie. . .?; de ce?]. Rezultatul analizei ortografice se înscrie pe tablă, în două coloane, însemnîndu-se doar categoria morfologică a cuvintelor. Înscrierea rezultatelor analizei, pe tablă, ar arăta în felul următor:

Nu lipsesc sunete

a-i = prepoziție + pronume	*ai* = verb, auxiliar
a-l = prepoziție + pronume	*al* = articol posesiv
i-a = pronume + auxiliar	*ia* = verb, interjecție
să-i = conjuncție + pronume	*săi* = pronume (adjectiv) posesiv
etc.	etc.

Lipsesc sunete

v[ă]-*a* = pronume + auxiliar	*va* = auxiliar viitor
c[ă]-*a* = conjuncție + auxiliar	*ca* = conjuncție, prepoziție
m[ă]-*ai* = pronume + auxiliar	*mai* = adverb
s[e]-*au* = pronume + auxiliar	*sau* = conjuncție [= ori]
n[u]-*a* = adverb + auxiliar	*na* = verb, interjecție
etc.	etc.

După aceasta se poate folosi al doilea material, grupul de propoziții sau de fraze izolate, într-o dictare selectivă cu temă gramaticală. Elevilor li se anunță scopul exercițiului: vor desprinde din textul citit rar cazurile de omonime monosilabice, transcriindu-le împreună cu cuvîntul purtător de accent în grupul sintactic din care fac parte, de exemplu *i-a rămas*, *să ia*, *v-a plouat*, *va ploua* etc. Se citesc prima dată frazele sau propozițiile cursiv, cu pauză între ele. Se repetă citirea lor pe unități logice, pentru transcriere. Se recitește cursiv totul pentru verificare individuală și completare. Elevii sînt apoi puși să grupeze omonimele monosilabice, după cum liniuța de unire marchează legătura dintre cuvinte întregi

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)

sau dintre cuvinte cu vocala el dată. Urmează, tot ca temă individuală, precizarea categoriei morfologice a acestor cuvinte. Se verifică rezultatele în colectiv.

A treia etapă, uneori foarte legată de a doua, ar putea-o constitui așa-numitele dictări creatoare. Se cere elevilor ca, plecînd de la un număr de omonime monosilabice, propuse ad-hoc [dictate] ori luate chiar din cazurile transcrise în cursul exercițiului anterior, să alcătuiască independent propoziții sau fraze. Cînd punctul de plecare îl formează cazurile înregistrate prin dictarea selectivă, cuvîntul purtător de accent în grupul sintactic trebuie să fie altul, de exemplu, *i-a rămas ›i-a plăcut*, *v-a plouat› v-a bătut soarele* etc. Exercițiul este verificat prin analiză ortografică pe textul cîtorva elevi.

În sfîrșit, se poate trece acum la dictarea integrală a unui text care cuprinde suficiente omonime monosilabice. Momentul poate fi prilej de consolidare sau verificare a deprinderilor dobîndite prin exercițiile anterioare. Se fixează scopul dictării, se citește textul cursiv, se reia lectura pe unități logice (obiectul propriu-zis), se recitește textul și se lasă două-trei minute, pentru revedere. Lucrările se verifică acasă, iar rezultatele se analizează într-un început de oră viitoare.

Listele cu omonime monosilabice colectate și folosite în exerciții, propozițiile și frazele care conțin omonime monosilabice, analiza categoriei morfologice a cuvintelor din aceste omonime, toate pot fi trecute în caietelul de reguli, scheme etc. [§ 15] sau pot fi expuse un timp, sub formă de planșe, în clase. Important este ca fiecare exercițiu scris, în care au apărut greșeli, să fie copiat acasă în forma ultimă, corectată în clasă.

Concluzii

Însușirea scrierii corecte a limbii e o datorie, iar gradul de conformare la sistemul ortografic al unei limbi arată într-un fel măsura însăși a formației intelectuale a individului. Judecînd astfel, poate că nu va părea exagerată întinderea lucrării de față.

Nu toate explicațiile privind înțelegerea teoretică a întrebuințării liniuței de unire pot fi transmise elevilor; dar nevoia de a adînci și de a clarifica unele reguli ortografice prea laconice în raport cu situațiile de fapt din limbă, o va fi simțit fiecare profesor. Așadar, convingerea că acel care urmează să lămurească pe alții trebuie să se lămurească mai întîi pe el, ar justifica insistența din §§ 20 — 30.

Pe de altă parte, indicațiile metodice nu se pot rezuma la cîteva recomandări mai mult sau mai puțin generale. Activitatea didactică are un aspect creator. Dar chiar așa fiind, cîteva puncte de sprijin sînt oriunde necesare, iar o discuție asupra unor probleme de ortografie, în perioada introducerii noilor norme ortografice în școli, se impunea.

BDD-A10308 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:50 UTC)